

Az európai társadalomtudományi információs központok konferenciája Moszkva, 1977 június 22–25.

RÓZSA György

A Nemzetközi Társadalomtudományi Tanács (Párizs) mellett működő bécsi Európai Társadalomtudományi Kutatási és Dokumentációs Koordinációs Központ (szakmai körökben a „bécsi központ”, Centre de Vienne) égisze alatt az Unesco támogatásával és a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Társadalomtudományi Információs Intézete (INION) rendezésében ült össze az első európai társadalomtudományi információs konferencia Moszkvában 1977 júniusában.

A konferencián húsz ország szakértői vettek részt, több nemzetközi szervezet képviseltette magát, így az ENSZ, az Unesco, a FID (ennek képviselője dr. Földi Tamás, az MTA Közgazdasági Információs Csoportjának igazgatója, a FID/C 3 Bizottság alelnöke volt), a Nemzetközi Társadalomtudományi Információs és Dokumentációs Bizottság (Párizs) és – mint regionális szakmai szervezet – a MISZON, a szocialista országok tudományos akadémiáinak közös társadalomtudományi információs rendszere (1). Magyarország képviselőjében a konferencián e sorok írója vett részt. A résztvevők egy része hivatalos minőségben képviselte országát, így mindenekelőtt a szocialista országok küldöttei, illetve a küldöttségek vezetői, akik MISZON Rendszertanács nemzeti tagjai.

A konferencia zárójelentésében (INFODOC 3) már az első európai társadalomtudományi információs konferencia megnevezés olvasható, ezzel is hangsúlyozva az esemény jelentőségét.

A konferencia előkészítő munkálatait az Unesco és a bécsi központ támogatásával egy nemzetközi előkészítő bizottság végezte. Mivel a konferencia elsődleges célkitűzése az érdekeltek egy asztal köré ültetése volt, megnyitván ezzel egy Kelet-Nyugat párbeszédet a társadalomtudományi információ területén is (amihez mindenekelőtt a helyzetfelmérés, egymás megismerése szükséges), ezt a célt az egyes országok helyzetéről szóló beszámolókkal vélte legjobban megközelíthetőnek a nemzetközi előkészítő bizottság. És hogy ez a törekvés nem maradt eredménytelen, azt tanúsítja a cikk végén található bibliográfia is.

A konferencia meghívottait felkérték, hogy ismertessék országuk helyzetét a társadalomtudományi információ szempontjából, és nyilvánítsanak véleményt az európai együttműködés néhány kérdéséről. Az összehasonlíthatóság biztosítása érdekében az országok helyzetéről szóló tanulmányok készítőit arra kérték fel, hogy azonos módon csoportosítsák beszámolóikat. Tíz fejezetben kértek tájékoztatást a következők szerint: I. a társadalomtudományi információ szervezése; II. fontosabb intézményei; III. szolgáltatásai; IV. eszközei, technikája; V. használói; VI. a nemzetközi együttműködés; VII. tervezett részvétel nemzetközi (automatizált) rendszerekben; VIII. az automatizált rendszerek

kompatibilitása; IX. az európai együttműködés szükséglete és előfeltételei; X. az európai együttműködés előnyei és prioritásai.

A beszámolókat nagyban-egészében tartották is magukat a fenti csoportosításhoz. E csoportosítás egyben azt is jelzi, hogy a konferencia egyik eredményeként olyan páratlan gazdasági dokumentáció jött egybe a társadalomtudományi információ területéről, ami sehol máshol így együtt nem lett volna hozzáférhető. Ezért is tartottam szükségesnek a cikk végén ezt bibliográfiailag bemutatni (2).

A konferencia egy másik eredménye a társadalomtudományi információ komplex szemléletében nyilvánult meg. A konferencián könyvtárak, dokumentációs központok és adatbankok egyaránt képviseltették magukat. Ezt lényegesnek és előremutatónak tartom, mivel a korszerű kutatás egyaránt támaszkodik mindhárom típusú tájékoztatási intézményre.

A konferencia politikai tartalmáról már esett szó a bevezetőben. A konferencia Ajánlása (3) kifejezetten utalnak az Európai Biztonsági és Együttműködési Konferenciára – melynek eredményeként kedvező feltételek alakultak ki a társadalomtudományi információ területén – továbbá utalás történik a belgrádi értekezletre is. A konferencia konstruktív szerepet játszhat az Unesco 7. Európai Regionális Konferenciáján (Helsinki, 1977 április) elfogadott határozatok, ill. ajánlások végrehajtásával kapcsolatban is.

Az információpolitikai, szakmai kérdések tekintetében a konferencia rámutatott néhány gátló tényezőre is. Így például nem működik minden európai országban társadalomtudományi információs központ, jelentősek a nyelvi akadályok, a terminológiai eltérések.

A javaslatok között szerepel a könyvtárközi és kiadványcsere, a referátumok és a bibliográfiák cseréjének bővítése, a szakemberek cseréjének fokozása, az információs módszertan szélesebb körű cseréje, a tájékoztatási kutatások fejlesztése, a könyvtárak és dokumentációs központok közötti szorosabb együttműködés, a nemzetközi szakmai szervezetekkel és testületekkel (IFLA, FID, ISO stb.) való együttműködés, szakértői értekezlet a számítógépes rendszerek fejlesztéséről, nemzetközi képzés (tanfolyam), különös tekintettel az új technológiákra, az adatbankok fejlesztése. Mindezekben a bécsi központnak fontos szerepet kell játszania. A központ adjon ki egy tájékoztató bulletint az európai társadalomtudományi információs együttműködésről, egy jegyzéket (kötetet) az érdekelt európai intézményekről, vizsgálja meg egy társadalomtudományi információs elméleti folyóirat kiadásának lehetőségét, szervezzen szakmai találkozót (pl. az automatizált visszakeresési rendszerekről).

A konferencia köszönettel elfogadja a Lengyel Tudományos Akadémia Tudományos Információs Központjának meghívását, hogy a 2. konferencia Lengyelországban kerüljön megrendezésre (4).

Ami a konferencia Határozatát illeti, ez részben az Ajánlások újrafogalmazása, részben azonban túl is megy azon. A következőkben a bécsi központ vállalja továbbra is az ECSSID (5) Előkészítő Bizottság szerepét és tervezze meg a soron következő lengyelországi konferenciát; szakemberek közreműködésével dolgoztassa ki a következő konferencia munkaanyagait, dokumentumait a nemzetközileg kompatibilis információs

rendszerekről, szabványok és irányvonalak kidolgozásáról – melyek (az érdekelt nemzetközi szakmai szervezetekkel együttműködve) elősegítik a nemzetközi információcserét –, modellekről és alternatív javaslatokról a nemzetközi együttműködés területén, a dokumentáció nyelvi problémái megoldási lehetőségeiről.

Amint az előző vázlatos felsorolásból is látható, az első európai társadalomtudományi információs konferencia nem kevés ambícióval látott munkához. Célkitűzései egy részének megvalósítása egyenes függvénye a már működő nemzetközi szakmai szervezetekkel, programokkal (FID, ISO, UNISIST) való hatékony együttműködésnek. Véleményem szerint a fejlesztés kérdései mind nemzeti, mind nemzetközi vonatkozásban jórészt attól függnék, hogy a társadalomtudományi információ mennyiben képes a valós társadalomtudományi szükségletekből kiindulni, a természettudományi-műszaki dokumentáció eredményeinek görcsös alkalmazni akarása helyett. Ez semmiképpen nem jelenti az utóbbiak figyelmen kívül hagyását – sőt, ezeket nagyon gondosan kell tanulmányozni –, de ezek kiindulópontot nem jelenthetnek.

Az európai társadalomtudományi információs konferencia túljutott indító szakaszán, a következőkben egyre inkább a konkrét szakmai kérdések fognak előtérbe kerülni. Az érintett magyar intézményeknek is fontos érdekük, hogy ebből a szempontból figyelemmel kísérjék és aktívan elősegítsék a fejlődést.

AZ ELSŐ EURÓPAI TÁRSADALOMTUDOMÁNYI INFORMÁCIÓS KONFERENCIA BIBLIOGRÁFIÁJA

(Lelőhely: az MTA Könyvtára)

Papers of the international conference on information and documentation in social sciences (Moscow, June 1977. INION AN SSSR). European Coordination Centre for Research and Documentation in Social Sciences – International Social Science Council Unesco. Moscow, 1977. INION, 301 p.

Dokladü mezsdunarodnogo Szovescsanija po voproszam informacii i dokumentacii v oblaszti szocial'nh nauk (Moszkva, ijun 1977 g. INION AN SzSzSzR). Evropejszkij Centr po Koordinacii Iszszledovanij i Dokumentacii v Oblaszti Szocial'nh Nauk – Mezdunarodnij Szovet Szocial'nh Nauk JUNESZKO. Moszkva, 1977. INION, 296 p.

Az angol nyelvű kötet analitikus feldolgozása az alábbiakban.

Foreword.

7–8. p.

Needs and opportunities for European cooperation in the field of social science information and documentation. I. Meyriat. (International Committee for Social Science Information and Documentation)

9–14. p.

Cooperation of the Academies of Sciences of Socialist countries on information and documentation in the social sciences. M. P. Gapotschka. (The International Social Sciences Information System. MISON)

15–25. p.

- Gabrovska, S.: The system of scientific information and social sciences in the People Republic of Bulgaria. 26–60. p.
- Zahradil, J.: Information activities in the field of social sciences in Czechoslovakia. 61–79. p.
- Dahl, M. – Davinson, T. – Nielsen, V.: Information on activities in Denmark in the field of social science information and documentation. 80–96. p.
- Kokkonen, O.: Information and documentation in the social sciences in Finland. 97–113. p.
- Brunet, R.: Information and documentation in the social sciences in France. 114–137. p.
- Mochmann, E. – Stegemann, H. – Volk, O.K.: Documentation and information in the social sciences in the Federal Republic of Germany. 138–177. p.
- Frommknecht, H. – Wirkner, E.: The development level of the system of information and documentation on social sciences in the GDR in 1977. 178–193. p.
- Rózsa G.: Information and documentation on social sciences in Hungary. 194–211. p.
- Hogeweg de Hart, H.P.: Documentation and information in the social sciences in the Netherlands. 212–229. p.
- Saelen, K. – Henrichsen, B.: National documentation and information activities in the social sciences in Norway. 230–241. p.
- Chelinski, R. – Lenart, I. – Lugowski, B.: Information and documentation on social sciences in the Polish People's Republic. 242–258. p.
- Boesch, M. – Hammer, M.: Social science documentation in Switzerland. 259–262. p.
- Macgregor, A.: The UK pattern of information and documentation in the social sciences. 263–274. p.
- Vinogradov, V.A.: Information service for the social sciences in the USSR. 275–301. p.
- A konferencián szétosztott előadások, amelyek a kötetben megjelenteket egészítik ki, a következők:
- Waldner, H.A.: Documentation activities of the United Nations Library at Geneva. 18 p.
- Loubser, J.J.: Information and documentation in the social sciences in Canada. 7 p.
- Loubser, J.J.: CANSSID directory. An inventory of Canadian Organisations involved in social science information and documentation. 29 p.
- Pantic, V.: The System of social science information in Yugoslavia. 66 p.
- Bohman, G.: Information and documentation in social sciences in Sweden. The Library of Parliament. 19 p.
- Biebl, M. – Strebl, L.: Documentation and information in the social sciences in Austria. 13 p.
- Laurent, P.: Information and documentation in the social sciences. A brief description of the Belgian situation. 12 p.
- Canals, I.: Information and documentation for the social sciences in Spain. 24 p.

JEGYZETEK

1. A MISZON magyarországi nemzeti vezető szerve az MTA Könyvtára.
2. A konferencia teljes dokumentációja megtalálható az MTA Könyvtárában.
3. Mind a konferencia Ajánlásait, mind pedig Határozatát a résztvevők egyhangúlag elfogadták.
4. Erre előreláthatólag 1978. február második felében kerül sor Poznan mellett.
5. European Conference on Social Science Information and Documentation.

Szakrészleges egyetemi könyvtárak Franciaországban (Tanulmányuti tapasztalatok)

FOGARASSY Miklós

Egy háromhetes tanulmányút semmiképpen sem alkalmas arra, hogy a meglátogatott intézmények, a szakmai megbeszélések és a belső írásos dokumentumok alapján valamiféle általános érvényű képet szűrhessünk le a célország könyvtárügyéről, vagy annak akár egy részterületéről. Francia földön azonban hosszú, konzervatív jellegű „pangás” után az elmúlt évtizedekben kezdtek hozzá – angolszász, skandináv példák nyomán – a könyvtárügy korszerűsítéséhez, így a könyvtárszervezés irányvonalainak, s az utazási program során meglátogatott intézményekben szerzett tapasztalatoknak a szemlélése a hazai törekvésekhez, vitákhoz is adalékul szolgálhat, elsősorban az egyetemi könyvtárügy fejlesztését és az intézmények belső – szolgáltatási, szervezési – struktúráját illetően.

Felsőoktatási „robbanás” – könyvtári reform

A francia felsőoktatásban az elmúlt másfél évtizedben hatalmas léptékű változások történtek. A történelmi rangjukról, polgári zártkörűségükről ismert, hírt-nevet szerzett egyetemek – s a nagyszámú, új alapítású felsőoktatási intézmények – ebben az időszakban szinte feszített mértékben növelték meg hallgatóik és oktatóik létszámát. A pusztaszámadat is beszédes: 1960 és 1975 között az egyetemi hallgatók és oktatók létszáma az országban négyszeresre nőtt (elérve hallgatóknál a 800 000-s, oktatóknál a 40 000-s nagyságrendet). Az újonnan alapított és az átszervezett, átépített egyetemek otthonaként modern „campus”-ok tucatját hozták létre.